

DUAL TA'LIM SHAKLINING MOHIYATI

Jo`raev Shokirjon Yo`ldashovich.

Andijon viloyati Xonobod Shahar

1- sonli politexnikum direktori.

Muhamadjonov Sodiqjon Yo`ldoshboy o`q`li.

Andijon mashinasozlik institute

,Elektrotexnika, Elektromexanika va

Elektrotexnologiyalar kafedrası assisenti.

Annotatsiya

Ushbu maqolada professional ta'lim tizimida, Dual ta'lim shaklini joriy qilishning ahamiyati va uning asosiy afzalliklari tahlil qilingan. Dual ta'lim shakli yosh mutaxassislarni tayyorlash jarayonida nazariya va amaliyotning uyg'unligini ta'minlaydi. Bu yondashuv ta'lim muassasalari va ishlab chiqarish o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, shuningdek, bitiruvchilarning mehnat bozorida raqobatbardoshligini oshirish imkonini beradi. Maqolada Dual ta'lim shaklining asosiy printsiplari, uni joriy etishda uchraydigan muammolar va ularni hal etish bo'yicha takliflar keltirilgan.

Kalit so'zlar:

Dual ta'lim tizimi, Ta'lim va amaliyot, Ishga tayyorlik, Malakali kadrlar, Amaliy tajriba
Nazariy bilimlar, Ish beruvchilar, Talabalar, Iqtisodiy o'sish, Ijtimoiy barqarorlik
Ishsizlikni kamaytirish, Ta'lim muassasalari, Ish joylari, Hamkorlik, Savdo va ishlab
chiqarish

Sifatni boshqarish, Kasbiy tayyorgarlik, Xalqaro tajriba, O'quv dasturi, Innovatsion
ta'lim.

Сущность двойной формы обучения.

Джураев Шокиржон Юлдашович.

Директор политехникума № 1 города Ханабад Андижанской области.

Мухамаджанов Садикжан Юлдашбай угли .

*Доцент кафедры электротехники, электромеханики и электротехники
Андижанского машиностроительного института.*

Аннотация.

В данной статье анализируется значение внедрения в систему профессионального образования двойной формы обучения и ее основные преимущества. Двойная форма обучения обеспечивает сочетание теории и практики в процессе подготовки молодых специалистов. Такой подход позволит укрепить сотрудничество образовательных учреждений и производства, а также повысить конкурентоспособность выпускников на рынке труда. В статье представлены основные принципы двойной формы обучения, проблемы, возникающие при ее внедрении, и предложения по их решению.

Ключевые слова:

Двойная система образования, обучение и стажировка, готовность к работе, квалифицированный персонал, практический опыт Теоретические знания, работодатели, студенты, экономический рост, социальная стабильность Снижение безработицы, учебные заведения, рабочие места ,сотрудничество, торговля и производство Управление качеством, профессиональное обучение, международный опыт, учебная программа, Инновационное образование.

The essence of the Dual form of Education.

Djuraev Shokirjon Yuldashovich.

Director of the Polytechnic

No. 1 of the city of Khanabad, Andijan region.

Muhamadzhonov is the son of Sadiqjon Yo`ldoshboy o`g`li.

Assistant professor of the Department of Electrical Engineering,
Electromechanics and Electrotechnology

Andijan Institute of Mechanical Engineering.

Annatotsion.

This article analyzes the importance of introducing a form of Dual education, in the professional education system, and its main advantages. The Dual form of

education ensures the harmony of theory and practice in the process of training young specialists. This approach makes it possible to strengthen cooperation between educational institutions and production, as well as increase the competitiveness of graduates in the labor market. The article presents the basic principles of the form of Dual education, the problems encountered in its implementation and proposals for their solution.

Keywords:

Dual education system, education and practice, readiness for work, qualified personnel, practical experience Theoretical knowledge, employers, students, economic growth, social stability Unemployment reduction, educational institutions,, jobs, cooperation, trade and production Quality Management, Professional Training, International experience, curriculum, innovative education

Kirish.

Mehnat bozorining tezkor rivojlanishi va texnologik yangilanishlar professional ta'lim tizimi oldida yangi vazifalar qo'yadi. Ana shu vazifalardan biri — yosh mutaxassislarni tayyorlash jarayonida nazariya va amaliyot uyg'unligini ta'minlashdir. Dual ta'lim shakli bu yo'nalishda samarali yondashuv hisoblanadi. Bu shaklning asosiy maqsadi — ta'lim muassasalari va ishlab chiqarish korxonalari o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash orqali mehnat bozori ehtiyojlariga mos keluvchi mutaxassislarni tayyorlash.

Hozirgi kunda ko'plab davlatlarda Dual ta'lim shakli samarali qo'llanilib, undan foydalanish orqali ishlab chiqarish sohasi uchun zarur bo'lgan yuqori malakali kadrlar tayyorlanmoqda. Ushbu maqolada Dual ta'lim shaklining mohiyati, uning afzalliklari va joriy etish jarayonida uchraydigan qiyinchiliklar tahlil qilinadi.

Dual ta'lim shaklining mohiyati.

Dual ta'lim shakli ta'lim jarayonini ikki asosiy qismga – nazariya va amaliyotga bo'lib, ularni bir vaqtda olib borishni nazarda tutadi. Bunda o'quvchilar ta'lim

muassasasida nazariy bilim olish bilan birga, ishlab chiqarish korxonalarida amaliy ko'nikmalarga ega bo'ladilar. Bu yondashuvning asosiy jihatlari quyidagicha:

Nazariya va amaliyot uyg'unligi: Dual ta'limda o'quvchilar olingan nazariy bilimlarni ishlab chiqarish jarayonida amaliyotda qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu nazariy tushunchalarni chuqurroq o'zlashtirish va ularni ishlab chiqarishda qo'llash ko'nikmasini rivojlantiradi.

Mehnat bozori ehtiyojlariga muvofiqlik: Dual ta'lim dasturlari ishlab chiqarish korxonalari bilan hamkorlikda ishlab chiqiladi, bu esa o'quvchilarni bozorda talab yuqori bo'lgan kasblarga tayyorlash imkonini beradi.

Shaxsiy mas'uliyat va mustaqillikni rivojlantirish: ishlab chiqarish jarayonidagi ishtirok o'quvchilarning mas'uliyatini oshiradi va ularni mustaqil qarorlar qabul qilishga o'rgatadi.

Hamkorlikning kuchayishi: Dual ta'lim shakli ta'lim muassasalari va ishlab chiqarish korxonalari o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlaydi. Bu jarayon ta'lim sifatini oshirish va ish beruvchilarning talablariga mos keluvchi kadrlar tayyorlashga xizmat qiladi.

Germaniya, Avstriya va Shveysariyada davlat maktablari namuna sifatida ishlatilgan. Buning asosiy talablari qaratilgan Respublikasi mehnat qonunchiligining haqiqiy shartlariga rioya qilishdir.

Dual ta'limning asosiy tamoyillari quyidagilardan iborat:

1. **Ish va ta'limni birlashtirish:** Dual ta'lim tizimida o'quvchilar nazariy bilimlarni olish bilan birga, real ishlab chiqarish muhitida amaliy tajriba orttiradilar. Bu ikki soha bir-birini to'ldiradi va talabalar ish jarayonlariga tezroq moslashadilar.
2. **Hamkorlik:** Ta'lim muassasalari va ish beruvchilar o'rtasida o'zaro hamkorlik aloqalari mavjud bo'lib, bu o'quv dasturlarini ishlab chiqarish

ehtiyojlariga moslashtirishga imkon beradi. Ish beruvchilar ta'lim jarayonlariga faol ishtirok etadilar.

3. **Amaliyotga yo'naltirilgan ta'lim:** Dual ta'lim talabalarni amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishga, ishdagi real vazifalarni bajarishga, va mutaxassislik bo'yicha tajriba olishga yo'naltiradi.

4. **Ish o'rinlariga tez integratsiya:** O'quvchilar o'qish jarayonida amaliyotga kirishganligi sababli, ular o'qishni tugatgach, ishga joylashishda osonlikka ega bo'ladilar.

5. **Moslashuvchanlik va innovatsion yondashuv:** Dual ta'lim tizimi doimiy ravishda yangilanib, ishlab chiqarishning o'quvchilar iga mos keladigan va kelajakda yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi.

6. **Yuqori darajadagi motivatsiya va mas'uliyat:** O'quvchilar amaliy ish jarayonlarida o'zlarining ish faoliyatiga bevosita ta'sir ko'rsatishlari, mas'uliyatni his qilishlari va yuqori natijalarga erishishga intilishlari uchun rag'batlantiriladi.

Dual ta'lim, shuningdek, iqtisodiyotni rivojlantirishga xizmat qiladi, chunki u malakali ishchi kuchini tayyorlashga, ishlab chiqarish va ta'lim sohasining bir-biriga moslashishini ta'minlashga yordam beradi.

Dual ta'lim jarayonida **ish beruvchi** va **ta'lim muassasalari** o'rtasidagi hamkorlik muhim ahamiyatga ega. Har ikkala tomon ham o'z vazifalarini bajarish orqali o'quvchilar uchun samarali va amaliy ta'lim jarayonini ta'minlaydi. Quyida ish beruvchi va ta'lim muassasalari o'rtasidagi asosiy vazifalar va mas'uliyatlar keltirilgan:

1. Ish beruvchining vazifalari:

- **Amaliyot tashkil etish:** Ish beruvchi o'quvchilar uchun amaliyot o'tash uchun ish o'rinlarini ta'minlaydi va ularga haqiqiy ish sharoitlarini yaratadi. O'quvchilar real ish muhitida o'z ko'nikmalarini rivojlantiradilar.
- **Muammolarni hal qilish:** Ish beruvchi o'quvchilarni amaliyot jarayonida yuzaga keladigan muammolarni hal qilishga o'rgatadi, ularning muammolarga kreativ yondashuvini rivojlantiradi.

- **Ko'nikmalarni rivojlantirish:** Ish beruvchi o'quvchilariga zarur ish ko'nikmalarini, texnik va amaliy bilimlarni berishga yordam beradi. Shuningdek, ularni ishlash jarayonida samarali va tezkor qarorlar qabul qilishga o'rgatadi.

2. Ta'lim muassasalarining vazifalari:

- **Teoretik bilim berish:** Ta'lim muassasasi o'quvchilariga nazariy bilimlarni beradi. Bu bilimlar amaliyot jarayonida ishlatilishi uchun poydevor yaratadi. O'quv dasturlari va kurslar ish jarayoniga moslashtirilgan bo'lishi kerak.
- **Amaliyotning samarali o'tishini ta'minlash:** Ta'lim muassasasi ish beruvchi bilan hamkorlikda o'quvchilarni amaliyotga tayyorlashni ta'minlaydi. Bu jarayonda ular o'quvchilarning o'quv faoliyatini kuzatib boradi va zarur o'zgartirishlarni kiritadi.
- **Ta'lim dasturlarini ishlab chiqish:** Ta'lim muassasasi o'qish dasturlarini ishlab chiqishda ish beruvchilarning fikr-mulohazalarini inobatga oladi. Dastur amaliyot va nazariy bilimlarni uyg'unlashtirishga yo'naltiriladi.
- **Monitoring va baholash:** Ta'lim muassasasi o'quvchilar faoliyatini monitoring qilib, o'qish va amaliyotdagi yutuqlarini baholaydi. Bu jarayon o'quvchilarning rivojlanishini nazorat qilishga yordam beradi.

3. Hamkorlikdagi vazifalar:

- **Kommunikatsiya:** Ish beruvchi va ta'lim muassasalari o'rtasida muntazam va samarali aloqalar bo'lishi kerak. o'quvchilar va o'qituvchilar o'rtasida hamkorlikning yuqori darajada bo'lishi, talabalar uchun muvaffaqiyatli o'quv jarayonini ta'minlaydi.
- **Amaliyot va ta'lim dasturlarini integratsiya qilish:** Ta'lim muassasalari va ish beruvchilar o'rtasida o'qish dasturlarini ishlab chiqishda hamkorlik qilinadi. Bu o'quv dasturlari o'quvchilar uchun ish muhitiga moslashish va kerakli ko'nikmalarni olish imkonini beradi.

- **Professional rivojlanish:** Ta'lim muassasalari va ish beruvchilar o'quvchilar uchun professional rivojlanish imkoniyatlarini yaratishadi, bu esa ularning kelajakda muvaffaqiyatli ishlashlariga yordam beradi.

Dual ta'lim jarayonida ish beruvchi va ta'lim muassasalari o'rtasidagi samarali hamkorlik, o'quvchilar uchun yuqori malakali mutaxassislar tayyorlashga xizmat qiladi. Bu hamkorlik talabalarning ishga tayyorligini oshiradi, mehnat bozoriga moslashishni yengillashtiradi va ularni muvaffaqiyatli ishlashga tayyorlaydi.

Dual ta'lim tizimida **shartlar** va **shartnomalar** muhim o'rin tutadi, chunki ular ish beruvchi, ta'lim muassasasi va o'quvchilar o'rtasidagi o'zaro majburiyatlar va vazifalarni aniq belgilab beradi. Quyida dual ta'lim shartlari va shartnomalariga oid asosiy jihatlar keltirilgan:

1. Dual ta'lim shartlari:

Dual ta'lim tizimi muvaffaqiyatli bo'lishi uchun bir nechta shartlar mavjud:

- **Ish va ta'limni uyg'unlashtirish:** Ta'lim muassasasi va ish beruvchi o'rtasida o'qish va amaliyotning uyg'un ravishda olib borilishi uchun mos keladigan ish va o'qish dasturlari ishlab chiqilishi kerak. Bu shart o'quvchilar uchun teorik bilimlarni amaliyotda qo'llash imkoniyatini yaratadi.
- **Amaliyot joylarini ta'minlash:** Ish beruvchi o'quvchilar uchun amaliyot o'tash joylarini taqdim etishi kerak. Bu joylar haqiqiy ishlab chiqarish jarayonlariga mos bo'lib, talabalarga mutaxassislik bo'yicha ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi.
- **O'qituvchilar va mentorlar:** Ta'lim muassasasining o'qituvchilari va ish beruvchining rahbarlari, ustozlari o'quvchilarni ta'lim va amaliyot jarayonida yo'naltirib, ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam berishlari kerak.
- **Zarur vositalar va resurslar:** Ta'lim muassasasi va ish beruvchining o'zaro kelishuviga ko'ra, talabalar amaliyot o'tash uchun zarur vositalar va texnik resurslar bilan ta'minlanishi kerak.

- **O'qish va amaliyot vaqtining uyg'unligi:** O'quvchilar uchun o'qish va amaliyot vaqtlari muvofiqlashtirilishi kerak. Bu talabalar o'quvchilar uchun o'qish jarayonida va ish joyida muvaffaqiyatli bo'lish uchun imkoniyat yaratadi.

2. Dual ta'lim shartnomalari:

Dual ta'limda tomonlar o'rtasidagi hamkorlikni tartibga solish uchun turli xil shartnomalar tuziladi. Ushbu shartnomalar tomonlarning huquqlari, majburiyatlari va javobgarliklarini aniq belgilaydi.

1. Ishga tayyorlik va malaka oshirish

- **Amaliy tajriba:** O'quvchilar o'qish jarayonida nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llash imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bu ularga o'z sohasida amaliy tajriba to'plashga, ishlash jarayonini tushunishga yordam beradi.
- **Ko'nikmalarni rivojlantirish:** Dual ta'lim tizimi o'quvchilarni amaliyotda o'zlashtirish zarur bo'lgan ko'nikmalar bilan ta'minlaydi. Masalan, texnik, menejment, kommunikatsiya yoki jamoada ishlash kabi ko'nikmalarni rivojlantiradi.
- **Tajribaga ega bo'lgan mutaxassislar:** Dual ta'lim tizimi o'quvchilarni ish joylarida tayyorlaganligi sababli, ular o'qishdan so'ng ishlash uchun tayyor bo'lib chiqadilar. Bu esa ish beruvchilar uchun malakali kadrlarni taqdim etadi va ish topish imkoniyatlarini oshiradi.
- **Ish beruvchilar bilan yaqin hamkorlik:** Ish beruvchilar o'quvchilar bilan birgalikda ishlash orqali ularning ehtiyojlariga mos keladigan kadrlarni tayyorlashadi. Bu ish joyidagi o'quvchilar ni aniq tushunishga va kadrlar bozorida raqobatbardosh bo'lishga yordam beradi.
- **Xavfsiz ish muhitini yaratish:** O'quvchilar amaliyot jarayonida ish joyining xavfsizlik me'yorlariga rioya qilishni o'rganadilar, bu esa ularni haqiqiy ish muhitida xavfsizlikni ta'minlashga o'rgatadi.

Sifatni boshqarish: O'quvchilar ish joyida sifatni boshqarish va ishlab chiqarish jarayonida muammolarni hal qilishni o'rganishadi, bu esa ularni yuqori sifatli ishchi sifatida tayyorlaydi.

Xulosa:

Dual ta'lim tizimi o'quvchilar uchun ishga tayyorlikni oshirish, malakali kadrlarni tayyorlash, ish o'rinlarini yaratish va iqtisodiy o'sishni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Bu tizim orqali o'quvchi o'z sohasida amaliyot va tajriba to'plab, ish joyida muvaffaqiyatli bo'lish imkoniyatiga ega bo'ladi. Shuningdek, ish beruvchilar uchun ham malakali va tajribali mutaxassislarni jalb qilishning samarali usuli hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- Xalqaro ta'lim tizimi va amaliyotiga oid ilmiy maqolalar va tadqiqotlar.
- Dual ta'lim tizimini joriy etish va rivojlantirishga bag'ishlangan maxsus ilmiy nashrlar.
- Ishlab chiqarish sohalarida amaliyot bilan nazariy ta'limni uyg'unlashtirishga oid adabiyotlar.

Mahalliy va xorijiy tajriba tahlillari:

- Germaniya, Shveysariya, Avstriya kabi davlatlardagi dual ta'lim tizimi haqida yozilgan tahliliy maqolalar.
- Mahalliy ta'lim muassasalari va korxonalar tajribasi.